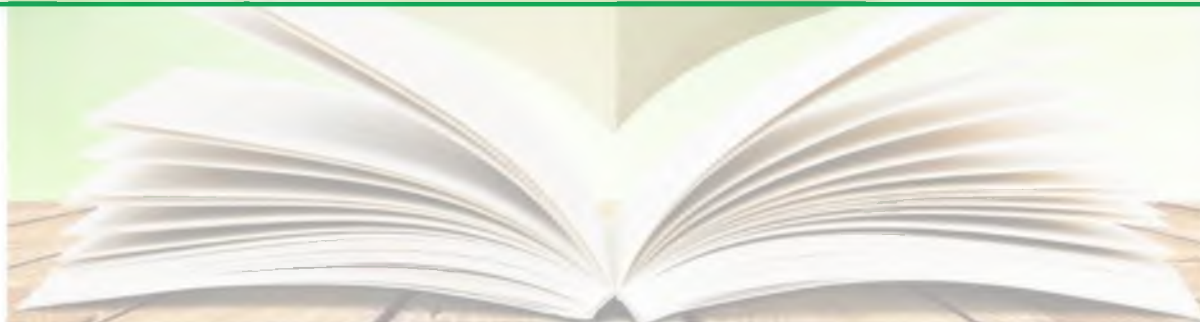

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
учасників міжнародної науково-
практичної конференції
«ЛІСОВА ТИПОЛОГІЯ ЯК ОСНОВА
НАБЛИЖЕНОГО ДО ПРИРОДИ
ЛІСІВНИЦТВА»

присвячена 150-річчю з дня народження
проф. Є.В. Алексєєва
та заснування кафедри лісівництва
Навчально-наукового інституту лісового і
садово-паркового господарства

Київ, 9-12 жовтня 2019 року

ФІТОПАТОЛОГІЧНА ТА ЕНТОМОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСОВИХ БІОЦЕНОЗІВ ДЗВІНКІВСЬКОГО ННВЦ БОЯРСЬКОЇ ЛДС

І.М. Кульбанська, кандидат біологічних наук,

Г.О. Бойко, кандидат сільськогосподарських наук

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Ключові слова: моніторинг, шкідники, збудники хвороб.

Фітосанітарний моніторинг та ідентифікація видового складу шкідників і збудників хвороб є важливим первинним аспектом розробки ефективної системи захисту лісових насаджень.

Результати фітопатологічного та ентомологічного моніторингу обстежуваних лісових біоценозів ВП НУБіП України «Боярська ЛДС» дозволяють виокремити причини ослаблення окремих видів деревних рослин. Зокрема, в ході досліджень на деревах *Pinus sylvestris* L. ідентифіковано понад 20 видів комах, які відносяться до різних систематичних груп залежно від об'єкта та способу живлення. Так, серед шкідників хвої виділено представників ряду Lepidoptera, Hymenoptera та Hemiptera. Найчастіше зустрічалось павутинні гнізда *Acantholyda hieroglyphica* (Christ, 1791) та обгризання хвої спричинені *Neodiprion sertifer* (Geoff.) і *Diprion pini* L. Типові пошкодження у вигляді викривлення пагонів та об'їдання бруньок виникають внаслідок діяльності комах роду *Evetria* ряду Lepidoptera, зокрема *Rhyacionia buoliana* Den. et Schiff., *Evetria duplana* Hb. та *Evetria turionana* Hb. Серед стовбурових шкідників відмічені особини ряду Coleoptera родин Irididae, Cerambycidae, Buprestidae та Curculionidae. Плодам та насінню сосни шкодять *Dioryctria abietella* Schiff., *Pissodes validirostris* Gyll. та *Hylobius abietis* L. У ризосфері соснових насаджень відмічені личинки та імаго багатоїдних шкідників, зокрема родини Scarabaeidae – *Melolontha melolontha* L., *Melolontha hippocastani* F., *Amphimallon solstitialis* L.; Elateridae – *Selatosomus aeneus* L., *Selatosomus latus* L., *Athous subfuscus* Müller. та *Agriotes lineatus* L.; Tenebrionidae – *Blaps lethifera* March. та ін.

У соснових культурах фітопатологічний моніторинг дозволив ідентифікувати діагностичні симптоми збудника шотте звичайне (*Lophodermium seditiosum* Mint. Stal. et Mill.), також в незначній кількості спостерігається пухирчаста іржа з роду *Coleosporium* Lev. Деформацію гілок зумовлює іржастий гриб (*Melampsora pinitorgua* Br. Rostr.). Відмирання молодих пагонів та верхівок спричиняє *Cenangium abietis* (Pers.) Rehm., який трапляється переважно в загущених культурах. Суховершність та всихання окремих гілок зумовлює *Viscum austriacum* Wiesb. та *Cronartium flaccidum* (Alb. Et Schw.) Wint. Іноді на стовбурах та гілках утворюються напливи округлої форми, збудниками яких є *Pseudomonas pini* Wuill. Встановлено, що основними

збудниками кореневих гнилей *P. sylvestris* є *Phellinus pini* (Brot.:Fr.), *Fomitopsis pinicola* (Schw.:Fr.) Karst.), *Heterobasidion annosum* (Fr.) Bref., *Armillariella mellea* (Vant.: Fr.) Karst.), *Phaeolus schweiniittzii* (Fr.) Pat. Заготовлену деревину сосни уражують збудники синизни з роду *Ceratocystis* та гриби-субдеструктори, деструктори (*Schizophyllum commune* Fr., *Stereum sanguinolentum* (Alb.et Schw. Fr.), *Lentinus lepideus* (Fr.) Fr.). Також варто відмітити випадки прояву хвороб неінфекційного походження: хлороз, пожовтіння, почервоніння та побуріння хвої, морозобійні тріщини, викривлення та деформація пагонів, сніго- та вітровали.

На деревах *Quercus robur* L. нами відмічено понад 30 видів комах, майже половина з яких є поліфагами. Так, серед листогризучих шкідників виділено представників ряду *Lepidoptera*, *Coleoptera*, *Hymenoptera* та *Hemiptera*, які спричиняють скелетування, мінування, деформацію, дірчастість, об'їдання (грубе та крайове), скручування, всихання та галоутворення. Встановлено, що середня величина ушкодження асиміляційного апарату сягає понад 50 % листя, а обстежені насадження віднесені до 2 ступеня дефоліації – середньо ушкоджені. Найчастіше зустрічалось пошкодження личинками родини *Tortricidae* (*Tortrix viridana* L.), *Geometridae* (*Operophtera brumata* L. та *Erannis defollaria* Cl.), *Gracillariidae* (*Caloptilia alchimiella* Scopoli, *Acrocercops brongniardella* (F.) і *Phyllonorycter roboris* (Zeller)) та ін. Серед ксилофагів відмічені особини (імаго) ряду *Coleoptera* родини *Cerambycidae*, зокрема *Cerambyx scopolii* Fuessly та *Plagionotus arcuatus* L. На жолудях дуба відмічені льотні отвори *Curculio glandium* Marsch.

В ході обстежень на предмет симптомів ураження збудниками хвороб на листках *Q. robur* відмічено борошнисторосяний наліт (збудник – *Microsphaera alphitoides* Griffon & Maubl), шкодочинність якого проявляється у зменшенні асиміляційної поверхні та руйнуванні хлорофілу ураженого листка. За окомірною оцінкою (шкала Е.Е. Гешеле), враховуючи фактично зайняту міцелієм поверхню листка, середній бал ураження дуба звичайного дорівнює 5 (площа ураження поверхні листка 65 %).

На інших листяних деревних рослинах відзначені поодинокі ознаки пошкодження лісовими комахами. Так, на листках *Acer platanoides* L. ідентифіковано типові пошкодження та личинки *Acrionicta aceris* L.; на листках *Crataegus monogyna* Jacq. – «листкові сигари» з личинками *Archips crataegana* Hb.; на листках *Tilia cordata* Mill. представників ряду *Prostigmata* родини *Eriophyidae* – *Eriophyes tiliae* L. та *Eriophyes leiosoma* Nal.; на горішках *Corylus avellana* L. – *Curculio nucum* L. з родини *Curculionidae*; на стовбурі *Populus tremula* L. – *Saperda populnea* L. з родини *Cerambycidae*.